

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТА РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІКА ПРАЦІ І СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ»
(для слухачів другої вищої освіти за спеціальностями
7.03050401 – «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)» і
7.03050901 – «Облік і аудит»)

Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни «Економіка праці і соціально-трудова відносини» (для слухачів другої вищої освіти за спеціальностями 7.03050401 – «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)» і 7.03050901 – «Облік і аудит») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: О. Є. Соловйова, О. В. Соловйов. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 22 с.

Укладачі : О. Є. Соловйова, О. В. Соловйов

Рецензент: д.е.н., проф. А. Є. Ачкасов

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємств міського господарства, протокол № 12 від 07.06.2012 р.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	4
1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
1.1. Мета, предмет та місце дисципліни	5
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни	5
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги	6
1.4. Рекомендована основна навчальна література.....	6
1.5. Анотація програми навчальної дисципліни	7
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
2.1. Структура навчальної дисципліни.....	9
2.2. Тематичний план навчальної дисципліни	9
2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи слухача.....	14
2.4. Розподіл часу самостійної навчальної роботи слухача.....	15
2.5. Засоби контролю та структура залікового кредиту	17
2.6. Методи та критерії оцінювання знань.....	17
2.7. Інформаційно-методичне забезпечення.....	19

ВСТУП

В умовах ринку в економіці праці відбуваються зміни. Цьому сприяє прискорення розвитку техніки, технології виробництва, що дозволяє більш ефективно використовувати трудовий потенціал суспільства, від чого безпосередньо залежить економічний розвиток держави, зростання показників ВВП та ВВП, конкурентоспроможність продукції, задоволення людських потреб.

Поняття «праця» є дуже складним та багатоаспектним, яке відіграє одну з важливіших ролей у житті людини та суспільства в цілому. Праця – це свідомо доцільна діяльність людей, спрямована на створення матеріальних та духовних цінностей; першооснова й необхідна умова життя людей і суспільства. У процесі праці формується система соціально-трудових відносин, що становлять стрижень суспільних відносин на рівні економіки держави, регіону, підприємства й окремих індивідів. Тому особливу увагу в наш час слід приділити дослідженню соціально-економічному аспекту праці у зв'язку з перебудовою системи суспільних відносин.

Дисципліна «Економіка праці і соціально-трудові відносини» побудована на об'єктивних законах і механізмах ринкової економіки. Вона досліджує теоретичні та практичні проблеми формування потенціалу людини, ефективного використання потенціалу на всіх рівнях (макро та мікро) для забезпечення стійкого рівня якості життя суспільства.

Метою дисципліни «Економіка праці і соціально-трудові відносини» є формування у слухачів системи теоретичних і практичних знань про категорії, поняття, механізми забезпечення ефективної зайнятості населення та прогресивного розвитку соціально-трудових відносин в Україні на всіх рівнях.

Програма навчальної дисципліни розроблена на основі:

освітньо-кваліфікаційній характеристики спеціаліста за спеціальностями 7.03050901 «Облік і аудит», 7.03050401 «Економіка підприємства» (галузевий стандарт вищої освіти, 2007 р.);

освітньо-професійній програмі підготовки спеціаліста галузь знань 0305 – «Економіка та підприємництво» (галузевий стандарт вищої освіти 2010 р.);

навчального плану перепідготовки спеціаліста галузь знань 0305 «Економіка та підприємництво» 2011 р.

Програма ухвалена кафедрою економіки підприємств міського господарства, протокол № 12 від 07.06.2012 р. та Вченою радою факультету післядипломної освіти і заочного навчання (протокол № 11 від 07.06 2012р.).

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, предмет та місце дисципліни

Мета вивчення дисципліни: формування теоретичних і практичних знань щодо функціонування, розвитку й регулювання соціально-трудових відносин у суспільстві.

Завдання дисципліни: висвітлення теоретико-методологічних і соціально-економічних аспектів сучасних проблем економіки праці й соціально-трудових відносин; формування у слухачів практичних навичок і вмінь щодо управління працею та регулювання відносин у соціально-трудовій сфері.

Предмет вивчення дисципліни: соціально-трудові відносини на макро-і мікрорівні та закономірності їх розвитку.

Таблиця 1.1 – Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
«Макроекономіка»	«Організація виробництва»
«Мікроекономіка»	«Управління потенціалом підприємства»
«Економіка підприємства»	«Ціноутворення»
«Політична економія»	Оцінка та управління конкурентоспроможністю підприємства

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль 1. ЕКОНОМІКА ПРАЦІ І СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ (3,0/108)

ЗМ 1. Економіка праці (1,5/54)

Об'єкт, предмет і завдання дисципліни. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства. Організація і нормування праці. Продуктивність і ефективність праці. Політика доходів і оплата праці. Планування праці. Аналіз, звітність, аудит у сфері праці.

ЗМ 2. Соціально-трудові відносини (1,5/54)

Соціально-трудові відносини як система. Соціальне партнерство. Ринок праці та його регулювання. Соціально-трудові відносини зайнятості. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова)	Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська, технічна, інші)
Репродуктивний рівень: Проведення розрахунків виконання норм праці на робочому місці, нарахування індивідуальної і колективної	виробнича	технічна
Діагностичний рівень: Проведення факторного аналізу рівня продуктивності праці, визначення інтенсивних і екстенсивних резервів праці, аналіз попиту і пропозиції на	виробнича	аналітична
Евристичний рівень: Проектування норм праці, тарифної системи, систем оплати праці, колективного договору.	виробнича	проектувальна

1.4. Рекомендована основна навчальна література

Бібліографічні описи, Інтернет-адреси	Теми, де застосовуються
1	2
1. Основна література	
1.1. Конституція України [Текст] : офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.: станом на 1 січня 2006 р.] – К.: Мін-во Юстиції України, 2006.-124 с.-ISBN966-7630-14-5.	1,2
1.2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03. 2000 № 1533-III (зі змінами і доповненнями), текст редакції від 13.06.2012[Електрон.ресурс]. –Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/lews/show/1533-14/page	11
1.3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 №322-VIII, текст редакції від 13.06.2012[Електрон.ресурс]. –Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/lews/show/322-08	5
1.4. Про зайнятість населення: Закон України від 01. 03. 1991 № 803-XII (зі змінами і доповненнями) текст редакції від 07.05.2008 [Електрон. ресурс]. –Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?usd=1085.15.28.nobreak=1	11

1	2
1.5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01. 07. 1993 № 3356-ХІІ (зі змінами і доповненнями) текст редакції від 13.06.2012 [Електрон.ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/lews/show/3356-12	5
1.6.Про оплату праці :закон України від 24.03.1995 №108/95-ВР (зі змінами і доповненнями) , текст редакції від 13.06.2012 [Електрон.ресурс]. –Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/108/98-вр	5
1.7.Богіня, Д.П. Основи економіки праці [Текст]: навч. посібник / Д.П. Богіня, О.А.Грішнова; К.: Знання–прес, 2002.– 313 с.	1,2,3,5,10,11
1.8. Буряк, П.Ю. Економіка праці та соціально-трудові відносини [Текст]: навч. посібник / П.Ю. Буряк, М.І. Григор'єва, В.А. Карпінський; К.: Центр навчальної літератури, 2004.– 440 с.	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,11,12,13
1.9. Грішнова, О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини [Текст]: підручник /О.А. Грішнова; К.: Знання, 2006. –559 с.	1,2,3,5,6,7,8,9, 10,11,12,13
1.10. Єсінова, Н.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини [Текст]: навч. посібник / Н.І. Єсінова; К.: Кондор, 2004.– 432 с.	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,11,12,13
1.11. Прасол, В.М. Економіка праці та соціально трудові відносини [Текст]: навч. посібник / В.М. Прасол; Х.: ХНАМГ, 2007. – 264 с.	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,11,13

1.5. Анотація програми навчальної дисципліни «Економіка праці і соціально-трудові відносини»

Мета: формування теоретичних і практичних знань щодо функціонування, розвитку та регулювання соціально-трудових відносин у суспільстві.

Завдання: висвітлення теоретико-методологічних та соціально-економічних аспектів сучасних проблем економіки праці й соціально-трудових відносин; формування у слухачів практичних навичок і вмінь щодо управління працею та регулювання відносин у соціально-трудовій сфері.

Предмет вивчення дисципліни: соціально-трудові відносини на макро-і мікрорівні та закономірності їх розвитку.

Змістові модулі: економіка праці, соціально-трудові відносини.

Аннотация программы учебной дисциплины «Экономика труда и социально-трудовые отношения»

Цель: формирование теоретических и практических знаний для функционирования, развития и регулирования социально-трудовых отношений в обществе.

Задание: раскрытие теоретико-методологических и социально-экономических аспектов современных проблем экономики труда и социально-трудовых отношений; формирование у слушателей практических навыков и умений для управления трудом и регулирование отношений в социально-трудовой сфере.

Предмет: социально-трудовые отношения на макро-и микроуровнях и закономерности их развития.

Содержательные модули: экономика труда, социально-трудовые отношения.

Annotation of the program of educational discipline

The purpose: formation of theoretical and practical knowledge for functioning, developments and regulations of sociolabor relations in a society.

The task: disclosing of teoretiko-methodological and social and economic aspects of modern problems of economy of work and sociolabor relations; formation at students of practical skills and abilities for management of work and regulation of relations in sociolabor sphere.

Subject: sociolabor relations at macro and microlevels and law of their development.

Modules of maintenance: economic labour, socially-labour relations.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Структура навчальної дисципліни

Заочна форма навчання

Призначення: підготовка спеціалістів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3.0 Модулів – 1, РГЗ Змістових модулів – 2 Загальна кількість годин –108	Спеціальності: 7.03050401 – «Економіка підприємства»(за видами економічної діяльності) 7.03050901 – «Облік і аудит» Освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліст	Нормативна Рік підготовки: 1-й Семестр: 2-й Лекції – 8 год. Практичні – 4 год. Самостійна робота – 96 год. з них РГЗ – 15 год. Вид підсумкового контролю – екзамен

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить 10% до 90%.

У процесі навчання слухачі отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час практичних занять. Також велике значення в процесі вивчення і закріплення знань має самостійна робота слухачів. Усі ці види занять розроблені відповідно до положень Болонської декларації.

2.2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тематичний план дисципліни «Економіка праці і соціально-трудові відносини» складається з двох змістових модулів, кожен з яких поєднує в собі відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом і взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється в таких формах: лекційні, практичні заняття, самостійна робота слухача.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

МОДУЛЬ 1. ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни

Основні поняття і категорії економіки праці.

Історичні аспекти розвитку трудових відносин у суспільстві. Наукові основи економіки праці: соціально-економічні, техніко-технологічні, правові й психофізіологічні. Завдання економіки праці в сучасних умовах: економічні – раціональне використання трудових і матеріальних ресурсів; підвищення продуктивності праці й ефективності виробництва; психофізіологічні – збереження здоров'я і працездатності людини; забезпечення суттєвості привабливості праці; соціальні – створення умов для всебічного гармонійного розвитку працюючих.

Тема 2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства

Людські ресурси як фактор економічного розвитку суспільства. Характеристика людських ресурсів за різними соціально-економічними категоріями такими як: населення, економічно активне населення, трудові ресурси, економічна діяльність і чисельність безробітних. Процеси відтворення населення (природний, міграційний, соціальний, економічний), типи (екстенсивний і інтенсивний) і режими (розширене, просте, звужене відтворення). Відтворення ресурсів для праці — процес постійного й безперервного поновлення кількісних і якісних характеристик економічно активного населення. Вплив природного, міграційного й економічного руху населення на кількісні і якісні характеристики ресурсів для праці.

Трудовий потенціал як інтегральна оцінка кількісних і якісних характеристик економічно активного населення. Трудовий потенціал окремої людини, підприємства, території, суспільства. Компоненти трудового потенціалу такі, як: здоров'я, освіта, професіоналізм, моральність, мотивованість, уміння працювати в колективі, творчий потенціал, активність, організованість та ін.

Тема 3. Організація і нормування праці

Поняття «організація праці». Основні напрямки організації праці. Сутність і значення процесів суспільного поділу й кооперування праці, їх взаємозв'язок і взаємозалежність. Поділ і кооперування праці на підприємстві, їх форми. Організація і обслуговування робочих місць. Поняття «робоче місце», «робоча зона». Класифікація, спеціалізація і оснащення робочих місць. Планування робочих місць. Основні функції, форми й системи обслуговування робочих місць.

Значення і ефективність типового проектування організації робочих місць. Рационалізація трудових процесів і управлінських процедур. Аналіз трудового процесу. Проектування прогресивних трудових процесів. Показники раціональності трудових процесів. Колективні форми організації праці. Поняття трудового колективу. Основні типи трудових колективів.

Умови праці. Фактори, що визначають умови праці на виробництві та їх значення для здоров'я і працездатності людей. Вдосконалення умов праці. Державна система охорони праці в Україні. Суспільна й економічна ефективність заходів щодо вдосконалення організації праці.

Робочий день, робочий час, режим роботи. Законодавче регулювання робочого часу й часу відпочинку. Типові режими праці й відпочинку. Гнучкі режими роботи. Змінність роботи.

Поняття «нормування праці». Регулювання міри праці засобами нормування праці й планування виробничих завдань. Сутність і зміст процесу нормування праці. Робочий час, його склад і структура. Методи вивчення ефективності використання робочого часу. Фотографія робочого часу, хронометраж, фотохронометраж.

Призначення і класифікація нормативів з праці. Характеристика й класифікація норм праці. Методи нормування і способи вдосконалення норм.

Тема 4. Продуктивність і ефективність праці

Поняття «продуктивність праці». Принципи управління продуктивністю. Показники вимірювання продуктивності праці на макрорівні. Методи вимірювання продуктивності праці, що використовують на підприємствах.

Вартісний метод вимірювання продуктивності праці, його різновиди переваги і недоліки. Натуральний і умовно-натуральний методи вимірювання продуктивності праці, їхні переваги і недоліки. Трудовий метод вимірювання продуктивності й сфера його використання.

Класифікація факторів продуктивності праці. Природні й суспільні умови підвищення продуктивності праці. Макроекономічні фактори підвищення продуктивності праці. Резерви зростання продуктивності праці. Взаємозв'язок факторів і резервів продуктивності праці. Класифікація резервів зростання продуктивності праці. Резерви зниження трудомісткості продукції, їх склад. Резерви ефективного використання робочого часу.

Тема 5. Політика доходів і оплати праці

Поняття «заробітна плата». Соціально-економічна сутність заробітної плати. Номінальна й реальна заробітна плата, реальні доходи. Функції заробітної плати й принципи її організації. Джерела формування заробітної плати. Поняття «доходи населення». Формування доходів споживання і нагромадження. Взаємозв'язок рівня заробітної плати з рівнем цін, продуктивністю, структурою виробництва, доходами й прибутками. Елементи організації заробітної плати. Законодавчі та нормативні документи, на основі яких здійснюють державне регулювання заробітної плати. Визначення мінімального споживчого бюджету. Індексація доходів. Компенсаційні виплати. Сутність тарифно-договірного регулювання заробітної плати. Регулювання заробітної плати на державному (національному) рівні. Мінімальна заробітна плата. Генеральна тарифна угода. Необхідність регулювання заробітної плати на галузевому рівні. Мінімальна заробітна плата на галузевому рівні. Галузева, територіальна та колективна тарифні угоди. Тарифна система оплати праці та її елементи. Форми й системи оплати праці. Погодинна форма оплати праці та її системи. Умови їх використання. Відрядна форма оплати праці та її системи. Умови використання різноманітних систем відрядної форми оплати праці. Оплата праці керівників, спеціалістів і службовців. Схеми посадових окладів. Економічне обґрунтування необхідності й ефективності преміювання різноманітних категорій працівників. Кількісні і якісні показники преміювання робітників. Безтарифна система оплати праці. Колективні системи оплати праці.

Тема 6. Планування праці

Система трудових показників і їх взаємозв'язок. Методи аналізу трудомісткості, чисельності працівників, продуктивності праці й витрат на робочу силу.

Планування трудомісткості за окремими її видами і в цілому. План організаційно-технічних заходів – основа розрахунку планової трудомісткості.

Методи розрахунку чисельності робітників (на основі трудомісткості

виробничої програми, за робочими місцями, нормами обслуговування, нормативами чисельності). Планування чисельності керівників, спеціалістів, службовців (за типовими нормативами, нормами підпорядкованості й нормами навантаження). Визначення додаткової потреби в працівниках.

Методика планування продуктивності праці за факторами її зростання. Планування підвищення продуктивності праці на основі зниження трудомісткості продукції та поліпшення використання робочого часу.

Фонд оплати праці. Планування фонду заробітної плати за нормативами.

Планування фонду заробітної плати керівників, спеціалістів, службовців. Планування середньої заробітної плати й співвідношення темпів її підвищення з темпами зростання продуктивності праці.

Тема 7. Аналіз, звітність, аудит у сфері праці

Основні задачі аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці. Аналіз забезпеченості підприємства робочою силою і кваліфікаційного складу робітників. Якісна структура трудового потенціалу підприємства за ознаками: стать, вік, стаж роботи на підприємстві, освіта, кваліфікація та ін.

Аналіз руху й стабільності робочої сили. Рівень інтенсивності руху працівників: коефіцієнти обороту з прийому і вибуття, загального обороту й коефіцієнта заміщення. Коефіцієнт плинності, коефіцієнт стабільності кадрів. Аналіз використання робочого часу. Аналіз використання робочого часу на основі балансу робочого часу (календарний фонд робочого часу). Аналіз продуктивності праці і вплив факторів на продуктивність праці. Аналіз використання фонду оплати праці. Аналіз соціального розвитку підприємства. Показники соціального розвитку за основними групами персоналу. Соціально-культурні й житлово-побутові умови працюючих і членів їх сімей. Аудит праці. Головні задачі ревізії розрахунків з оплати праці.

МОДУЛЬ 2. СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ

Тема 8. Соціально-трудові відносини як система

Основні категорії і поняття, що відбивають процес становлення і розвиток соціально-трудових відносин, їх основні характеристики і якості.

Структурні складові соціально-трудових відносин: суб'єкти і рівні, предмети соціально-трудових відносин і їх структура. Принципи й типи соціально-трудових відносин: принципи солідарності та субсидіарності; рівноправне партнерство, конфлікт, дискримінація.

Тема 9. Соціальне партнерство

Визначення поняття «соціальне партнерство». Мета й принципи соціального партнерства. Суб'єкти соціального партнерства. Особлива роль держави як арбітра й роботодавця на ринку праці. Роль спілок роботодавців як виразників інтересів підприємців на ринку праці. Участь профспілок у регулюванні трудових відносин, сприянні зайнятості населення, забезпеченні соціального захисту працівників.

Порядок ведення тристоронніх переговорів на національному рівні та

укладання генеральної тарифної угоди. Учасники і порядок, зміст проведення тарифних переговорів на галузевому (територіально-галузевому) рівні. Порядок укладання колективних договорів на мікрорівні, їх структура та зміст.

Тема 10. Ринок праці та його регулювання

Ринок праці як підсистема ринкової економіки. Поняття «ринок праці», «ринок робочої сили» та «ринок робочих місць». Сучасні умови виникнення та ефективного функціонування ринку праці. Елементи ринку праці: попит, пропонування цін і робочої сили. Особливості товару «робоча сила».

Складові елементи механізму функціонування сучасного ринку праці: суб'єкти, об'єкти, інструменти й засоби впливу. Функції сучасного ринку праці. Сегментація ринку праці за різними ознаками. Показники використання трудових ресурсів.

Тема 11. Соціально-трудові відносини зайнятості

Поняття, види й форми зайнятості населення. Державне регулювання зайнятості населення. Основні напрямки державної політики в галузі зайнятості населення. Активні і пасивні методи й заходи регулювання зайнятості. Програми сприяння зайнятості. Система органів і служб зайнятості. Законодавство України про зайнятість.

Підходи до визначення поняття і рівня безробіття. Види безробіття. Природна норма безробіття. Соціально-економічна оцінка рівня безробіття. Визначення статусу безробітного. Допомога з безробіття.

Тема 12. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин

Специфіка моніторингу досліджень соціально-трудових відносин. Сутність, цілі й завдання соціологічних досліджень у сфері праці. Регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин.

Тема 13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин

Умови створення міжнародної організації праці (МОП). Структура міжнародної організації праці та її основні документи: міжнародна конференція праці, адміністративна рада, міжнародне бюро праці, декларація про основні принципи й права у сфері праці. Трипартизм як відмітна риса МОП. Головні цілі та завдання організації. Методи роботи й основні сфери діяльності: нормотворча, міжнародне співробітництво, дослідження і публікації. Основні сфери діяльності: зайнятість і безробіття, достойна праця, права людини, умови, безпека й гігієна праці, виробниче та навколишнє середовище, соціальний захист жінок, інвалідів, трудящих-інвалідів, усунення дитячої праці.

2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи слухача

Таблиця 2.1 – Розподіл часу за модулями і змістовими модулями

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит / годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц.	Сем.,Пр.	Лаб.	СРС
Модуль 1	3.0/108	8	4	-	96
ЗМ1.	1,5/54	5	4	-	48
ЗМ2.	1,5/54	3	-	-	48

Таблиця 2.2 – Лекційний курс (заочне навчання)

Зміст	Кількість годин за спеціальностями, спеціалізаціями (шифр, аббревіатура) 7.03050401 ЕП, 7.03050901 ОіА
ЗМ 1. Економіка праці	5
1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни	0.5
2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства	0.5
3. Організація і нормування праці	1.0
4. Продуктивність і ефективність праці	1.0
5. Політика доходів і оплата праці	1.0
6. Планування праці	2.0
7. Аналіз, звітність, аудит у сфері праці	
ЗМ 2. Соціально-трудові відносини	3
8. Соціально-трудові відносини як система	1.0
9 Соціальне партнерство	
10. Ринок праці та його регулювання	0.5
11. Соціально-трудові відносини зайнятості	1.0
12. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин.	
13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин	0.5
РАЗОМ	8

Таблиця 2.3 – Практичні заняття (заочне навчання)

Зміст	Кількість годин за спеціальностями (шифр, аббревіатура) 7.03050401 ЕП, 7.03050901 ОіА
1	2
ЗМ 1. Економіка праці	4
1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни	
2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства	1
3. Організація і нормування праці	1
4. Продуктивність і ефективність праці	2

1	2
5. Політика доходів і оплата праці 6. Планування праці 7. Аналіз, звітність, аудит у сфері праці	
ЗМ 2. Соціально-трудові відносини	
8. Соціально-трудові відносини як система 9 Соціальне партнерство 10. Ринок праці та його регулювання 11. Соціально-трудові відносини зайнятості 12. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин 13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин	
РАЗОМ	4

2.4. Розподіл часу самостійної навчальної роботи слухача

Самостійна навчальна робота розрахована на формування практичних навичок у роботі слухачів зі спеціальною літературою, орієнтування їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем ефективного функціонування підприємства та його структурних підрозділів.

Таблиця 2.4 – Самостійна навчальна робота слухача

Форми самостійної роботи (за змістовими модулями)	Години	Форма звіту
	ЕП О і А	
1	2	3
ЗМ 1. Економіка праці	41	
1. Огляд основної та додаткової літератури	5	Конспект
2. Т.1 <i>Об'єкт, предмет і завдання дисципліни</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	4	Відповіді у зошиті для самостійних робіт
3. Т.2 <i>Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	4	Відповіді у зошиті для самостійних робіт
4. Т.3 <i>Організація і нормування праці</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	4	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
5. Т.4 <i>Продуктивність і ефективність праці</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	4	Відповіді в зошиті для самостійних робіт

Продовження табл. 2.4

1	2	3
6. Т.5 <i>Політика доходів і оплата праці</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	3	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
7. Т.6 <i>Планування праці</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	8	Відповіді у зошиті для самостійних робіт
8. Т.7 <i>Аналіз, звітність, аудит у сфері праці</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	9	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
ЗМ 2. Соціально-трудові відносини	40	
1.Огляд основної та додаткової літератури	5	Конспект
2. Т.8 <i>Соціально-трудові відносини як система</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	4	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
3. Т.9 <i>Соціальне партнерство</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	7	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
4. Т.10 <i>Ринок праці та його регулювання</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	4	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
5. Т.11 <i>Соціально-трудові відносини зайнятості</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	4	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
6. Т.12 <i>Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин.</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	8	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
7. Т.13 <i>Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин</i> - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	8	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
Виконання розрахунково-графічного завдання	15	
РАЗОМ:	96	

2.5. Засоби контролю та структура залікового кредиту

Види і засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	
МОДУЛЬ поточний контроль зі змістових модулів	
ЗМ 1	захист РГЗ
ЗМ 2	усне опитування
Підсумковий контроль за модулями	
Письмовий екзамен за білетами (35 білетів)	

2.6. Методи та критерії оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння слухачами навчального матеріалу використовують такі форми та методи контролю і оцінювання знань:

- поточний контроль зі змістових модулів;
- складання екзамену.

Оцінку знань слухачів з дисципліни «Економіка праці і соціально-трудові відносини» здійснюють відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП), що є українським варіантом ECTS. Ця система базується на здійсненні наскрізного поточного контролю на аудиторному занятті у відповідності до його форми (лекційної, практичної).

Підсумковою оцінкою поточного контролю є оцінка за модуль, тобто реалізується принцип модульного обліку знань слухачів.

Навчальним планом з дисципліни «Економіка праці і соціально-трудові відносини» передбачено складання екзамену. Для оцінювання знань використовують чотирибальну національну шкалу та стобальну шкалу оцінювання ECTS.

Порядок здійснення поточного оцінювання знань слухачів.

Поточне оцінювання знань слухачів здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості слухача до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи слухача над вивченням програмного матеріалу дисципліни, відвідування занять;
- виконання завдань на практичних заняттях;
- виконання завдань поточного контролю.

Робота слухачів на практичних заняттях оцінюється за 4-бальною системою й згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів перекладається в систему оцінювання за шкалою ECTS (табл. 2.6).

При оцінюванні виконання практичних завдань увага приділяється їх якості й самостійності.

Поточний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування слухачем матеріалу лекційного модуля та вміння застосувати його для вирішення завдань і проводиться у вигляді письмового контролю (екзамен за білетами та розрахунково-графічне завдання).

Поточний контроль проводиться у письмовій формі по закінченню кожного зі змістових модулів після того як розглянуто увесь теоретичний матеріал та проведені практичні завдання в межах кожного з двох ЗМ.

Контроль здійснюється і оцінюється за двома складовими: лекційна (теоретична) і практична частини (задачі). Для цього білети для проведення поточного контролю мають два теоретичні запитання та задачу. Може бути також використано тестове завдання – за вибором студентів.

Знання оцінюються за 4-бальною системою за національною шкалою (розрахунково - графічне завдання) або за системою оцінювання за шкалою ECTS (тестові завдання) (табл. 2.6).

Проведення підсумкового контролю. Умовою допуску до екзамену є позитивні оцінки з поточного контролю знань за змістовими модулями.

За умов кредитно-модульної системи організації навчального процесу до підсумкового контролю допускають слухачі, які набрали в сумі за всіма змістовими модулями більше 30% балів від загальної кількості з дисципліни (або більше 50% балів з поточного контролю за всіма змістовими модулями).

Екзамен здійснюється в письмовій формі за екзаменаційними білетами, які містять два теоретичних питання і задачу, або за підсумковим тестовим завданням (за вибором слухача), що дає можливість здійснити оцінювання знань слухача з усієї дисципліни «Економіка праці і соціально-трудові відносини».

Екзаменаційні відповіді за білетами оцінюються за 4-бальною системою за національною шкалою, тестові завдання - за 100-бальною системою оцінювання за шкалою ECTS. В обох випадках оцінки згідно з методикою переведення показників успішності знань слухачів перекладаються у відповідну систему оцінювання (табл. 2.6).

Оцінювання знань за 4-бальною системою за національною шкалою:

Оцінку «відмінно» ставлять, коли слухач дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання слухач застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка «добре». Теоретичні запитання розкрито повністю, програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичне завдання виконано взагалі правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка «задовільно». Теоретичні запитання розкрито повністю, проте при викладанні програмного матеріалу допущені незначні помилки. При виконанні практичних завдань без достатнього розуміння слухач застосовує навчальний матеріал, припускає помилки.

Оцінка «незадовільно». Теоретичні питання не розкриті. Слухач не може виконати практичні завдання, виявляє здатність до викладення думки на елементарному рівні.

Таблиця 2.6 – Шкала перерахунку оцінок результатів контролю знань студентів

Оцінка за національною шкалою	Визначення назви за шкалою ECTS	ECTS оцінка	% набраних балів
ВІДМІННО	Відмінно – відмінне виконання лише з незначними помилками	A	більше 90 – 100
ДОБРЕ	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	B	більше 80 – 90 включно
	Добре – у загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	C	більше 70 – 80 включно
ЗАДОВІЛЬНО	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	більше 60 – 70 включно
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	E	більше 50 – 60 включно
НЕЗАДОВІЛЬНО	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перездати тест	FX*	більше 26 – 50 включно
	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням змістового модуля	F**	від 0 – 25 включно

* з можливістю повторного складання.

** з обов’язковим повторним курсом

2.7. Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет-адреси	Теми, де застосовуються
1. Основна література	
1.1. Конституція України [Текст] : офіц. текст: [прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.: станом на 1 січня 2006 р.] – К.: Мін-во Юстиції України, 2006.-124 с.-ISBN966-7630-14-5.	1,2
1.2. Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 № 1533-III (зі змінами і доповненнями), текст редакції від 13.06.2012[Електрон.ресурс]. –Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/lews/show/1533-14/page	11
1.3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 №322-VIII, текст редакції від 13.06.2012[Електрон.ресурс]. –Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/lews/show/322-08	5

1	2
1.4. Про зайнятість населення: Закон України від 01. 03. 1991 № 803-ХІІ (зі змінами і доповненнями) текст редакції від 07.05.2008[Електрон.ресурс]. –Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?usd=1085.15.28.nobreak=1	11
1.5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01. 07. 1993 № 3356-ХІІ (зі змінами і доповненнями) текст редакції від 13.06.2012[Електрон.ресурс]. –Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/lews/show/3356-12	5
1.6.Про оплату праці :закон України від 24.03.1995 №108/95-ВР (зі змінами і доповненнями) , текст редакції від 13.06.2012 [Електрон.ресурс]. –Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/108/98-вр	5
1.7.Богія, Д.П. Основи економіки праці [Текст]: навч. посібник / Д.П. Богія, О.А.Грішнова; К.: Знання-прес, 2002.– 313 с.	1,2,3,5,10,11
1.8. Буряк, П.Ю. Економіка праці та соціально-трудові відносини [Текст]: навч. посібник/ П.Ю. Буряк, М.І. Григор'єва, В.А. Карпінський; К.: Центр навчальної літератури, 2004.– 440 с.	1,2,3,4,5,6,7,8, 9,10,11,12,13
1.9. Грішнова, О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини [Текст]: підручник / О.А. Грішнова; К.: Знання, 2006. — 559 с.	1,2,3,5,6,7,8, 9,10,11,12,13
1.10. Єсінова, Н.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини [Текст]: навч. посібник / Н.І. Єсінова; К.: Кондор, 2004.– 432 с.	1,2,3,4,5,6,7,8, 9,10,11,12,13
1.11. Прасол, В.М. Економіка праці та соціально трудові відносини [Текст]: навч. посібник / В.М. Прасол; Х.: ХНАМГ, 2007. – 264 с.	1,2,3,4,5,6,7,8, 9,10,11,12,13
2. Додаткові джерела	
2.1. Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці / Міжнародне бюро праці. [Текст] – Женева, Т.1,2, 1999.– 560 с.	13
2.2. Справочник квалификационных характеристик профессий работников. В.12–е изд., перераб. и доп. [Текст] –Х.: Фактор,2002.–364 с.	5
2.3. Грішнова, О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки [Текст] /О.А. Грішнова; – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. – 254 с.	2
2.4. Економіка праці та соціально трудові відносини. Збірник завдань і вправ [Текст]: навч. посібник /Д.Н. Дарченко, В.С.Рижиков, О.Л. Єськов, О.М .Мікрюков;- К.: Центр учбової літератури, 2007.- 252 с.	1,2,3,4,5,6,7,8, 9,10,11,12,13
2.5. Жуков, В. Соціальне партнерство в Україні [Текст]: навч.посібник. /В.Жуков, В.Скуратівський; – К.: УАДУ, 2001. – 200 с.	9
2.6. Завіновська, Г.Т. Економіка праці. [Текст] / Г.Т. Завіновська; - К.: КНЕУ, 2003. – 300 с.	7
2.7. Карпіщенко, О.І. Економіка праці та соціально трудові відносини[Текст]: навч. посібник / О.І.Карпищенко; Суми: ВТД “Університетська книга”, 2006. – 264 с.	1,2,3,4,5,6,7,8, 9,10,11,12,13
2.8. Лібанова, Е.М. Ринок праці[Текст]: навч. посібник / Е.М. Лібанова;– К.: ЦНЛ, 2003. – 224 с.	10,11
2.9. Остапенко, Ю.М. Экономика труда [Текст]: учеб. пособие / Ю.М.Остапенко;– М.: Инфра-М, 2003.-268 с.	1,2

1	2
3. Методичне забезпечення	
3.1.Соловйова, О.Є. Методичні вказівки для проведення практичних занять і самостійної роботи з курсу «Економіка праці і соціально-трудові відносини» (для слухачів другої вищої освіти спеціальностей 7.03050401 «Економіка підприємства» та 7.03050901 «Облік і аудит» заочної форми навчання) [Текст] / О.Є.Соловйова, О.В. Соловйов; Харк. нац. акад. міськ. гос-ва.– Х.:ХНАМГ, 2012.–36 с.	
3.2 Соловйова,О.Є. Методичні вказівки з курсу «Економіка праці і соціально-трудові відносини» для виконання розрахунково-графічного завдання (для слухачів другої вищої освіти спеціальностей 7.03050901 – «Облік і аудит» та 7.03050401 – «Економіка підприємства»(за видами економічної діяльності)) [Текст] / О.Є.Соловйова, О.В.Соловйов; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва.– Х.: ХНАМГ, 2012. – 15 с.	
3.3. Соловйов, О.В. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка праці і соціально-трудові відносини» (для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», галузь знань 0305 – «Економіка і підприємництво», напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» і 6.030509 –«Облік і аудит»)) [Текст] / О.В. Соловйов, О.Є. Соловйова; Харк.нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010.–156 с.	

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма навчальної дисципліни та
робоча програма навчальної дисципліни
«Економіка праці і соціально-трудові відносини»
(для слухачів другої вищої освіти за спеціальностями
7.03050401 – «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)» і
7.03050901 – «Облік і аудит»)

Укладачі: **СОЛОВЙОВА** Ольга Євгенівна,
СОЛОВЙОВ Олександр Васильович

В авторській редакції
Комп'ютерне верстання: *Н. Ю. Гаврилiна*

План 2012, поз. 466 Р

Підп. до друку 21.06.2012 р.	Формат 60x84/16
Друк на ризографі	Ум. друк. арк. 1,3
Тираж 15 пр.	Зам. № 8741

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №4064 від 12.05.2011 р.